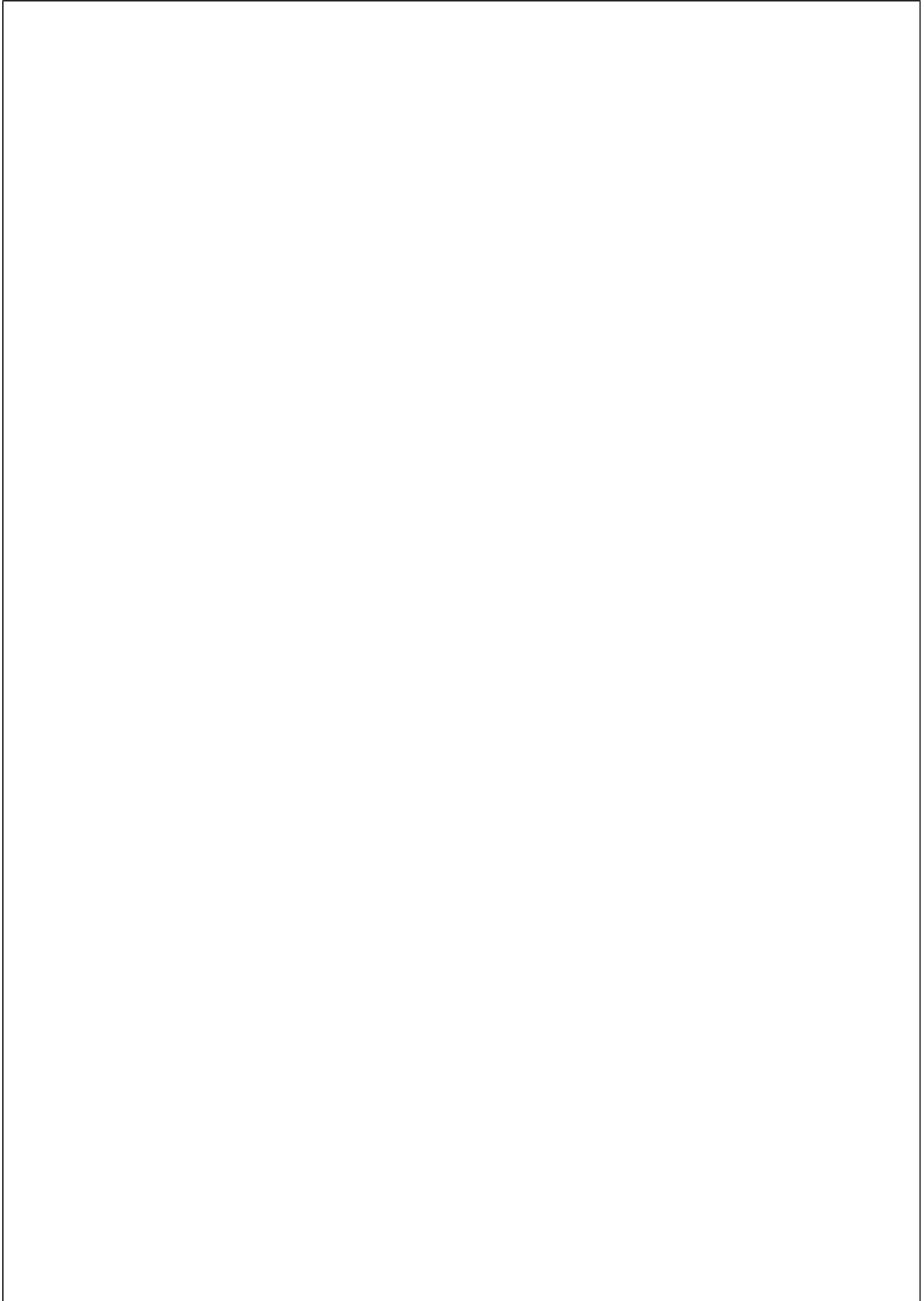

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/204195,Pamietamy-o-Powstancach-Warszawskich.html>
26.02.2026, 16:23

[Następny](#)

[Powrót](#)

Pamiętamy o Powstańcach Warszawskich

W 80. rocznicę wybuchu walk o Warszawę prezes Instytutu Pamięci Narodowej dr Karol Nawrocki spotkał się z Barbarą Gancarczyk, uczestniczką zrywu z 1944 roku.

01.08.2024

Barbara Gancarczyk jest majorem rezerwy Wojska Polskiego, inżynierem architektem. W Powstaniu Warszawskim była sanitariuszką harcerskiego batalionu „Wigry” AK. Wraz z Teresą Potulicką (zam. Łatyńską), z pomocą ks. Wacława Karłowicza, wyniosła z płonącej katedry św. Jana figurę Chrystusa Cudownego, tzw. Krucyfiks Baryczkowski. Tak został uratowany jeden z najcenniejszych polskich zabytków sztuki sakralnej.

Już w trakcie walk Pani Barbara została odznaczona Krzyżem Walecznych, a po wojnie Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari, za bohaterskie pozostanie z rannymi na Starówce po wyjściu wojska.

* * *

Barbara Gancarczyk z d. Piotrowska urodziła się 18 kwietnia 1923 r. w Warszawie. Jej ojciec Czesław był urzędnikiem bankowym, a matka Cecylia z d. Wójcik prowadziła dom i wychowywała ją i młodszą córkę Elżbietę. Dzieciństwo spędziła na Saskiej Kępie, gdzie jej rodzice w 1928 r. zamieszkali przy ul. Elsterskiej w domu wybudowanym przez dziadka. Przez trzy lata Barbara pobierała nauki prywatnie, a potem kontynuowała edukację w szkole powszechnej i gimnazjum sióstr nazaretanek. Do wybuchu wojny ukończyła gimnazjum uzyskując tzw. małą maturę i zdała egzamin do liceum matematyczno-fizycznego im. M. Konopnickiej.

We wrześniu 1939 r. jej dom został zbombardowany, ale cała rodzina była w tym czasie gdzie indziej. Stracili jednak cały majątek. Oblężenie przetrwali w Śródmieściu, a po kapitulacji Warszawy wynajęli mieszkanie na Saskiej Kępie, w którym zamieszkiwali jeszcze przez kilka lat po wojnie. Budynek liceum im. M. Konopnickiej został zniszczony podczas walk, a krótko po ich zakończeniu Niemcy zamknęli szkoły średnie ogólnokształcące i wyższe, zezwalając jedynie na działanie szkół technicznych. Przy szkole sióstr nazaretanek, „pod płaszczykiem” szkoły krawieckiej, nauka była jednak kontynuowana. Lekcje w domach prywatnych prowadzili przedwojenni nauczyciele. Dla bezpiecznego statusu wobec okupanta Barbara zatrudniła się w biurze PCK. Żeby poprawić ciężką sytuację materialną rodziny zarobkowo udzielała korepetycji, kreśliła projekty, sprzedawała swoje prace dziewiarskie wykonywane z wełny na drutach. W 1941 r. zdała maturę i podjęła tajne studia na wydziale architektury Politechniki Warszawskiej. Jawna część studiów przebiegała na kursach rysunku technicznego w szkole Jagodzińskiego. Wiedzę akademicką Barbara zdobywała od wybitnych profesorów takich jak Witold Pogorzelski, Stefan Bryła, Marian Lalewicz, Jan Zachwatowicz. Jej studia przerwał wybuch Powstania Warszawskiego.

Działania w konspiracji podjęła już w 1941 r. Została jedną z łączniczek profesora Bryły, członka Delegatury Rządu RP na Kraj. W 1942 r. wstąpiła do harcerskiej organizacji „Wigry” utworzonej przez instruktorów związanych z nurtem endeckim przyjmując pseudonim „Pajak”. Przeszła przeszkolenie sanitariuszki. Z przydziałem do batalionu „Wigry”, 1 sierpnia tuż przed godz. 17.00,

stawiała się na koncentracji na Starówce przy ul. Kilińskiego 1. Batalion wraz z harcerskimi batalionami „Zośka” i „Parasol” przeszedł na Wolę i Barbara dniami 2-6 sierpnia pełniła służbę w powstańczym szpitalu przy ul. Mariańskiej 1. Żeby służyć bezpośrednio w walce, 7 sierpnia wraz z koleżankami wyruszyła na Starówkę. Dzień później otrzymała tam przydział do II plutonu kompanii szturmowej batalionu „Wigry”. Pluton osłaniał Główną Kwaterę gen. Tadeusza „Bora” Komorowskiego i delegata Rządu RP na Kraj Jana Jankowskiego. W dniu 12 sierpnia pluton objął stanowiska w katedrze św. Jana. Dzień później Barbarze na ul. Kilińskiego udało się przeżyć wybuch niemieckiego burzyciela barykad. Zginęło wówczas ponad 300 żołnierzy i cywilów. Od 15 sierpnia była przydzielona do służby w szpitalu powstańczym przy ul. Długiej 7 na zmianę co drugi dzień ze służbą na pozycjach bojowych w katedrze. Jej pluton walczył tam do 25 sierpnia.

16 sierpnia wraz z Teresą Potulicką (zam. Łatyńską), z pomocą ks. Wacława Karłowicza, wyniosła z płonącej katedry figurę Chrystusa Cudownego tzw. Krucyfiks Baryczkowski. Tak uratowali jeden z najcenniejszych polskich zabytków sztuki sakralnej. Barbara pełniła też służbę na barykadzie przy ul. Jezuickiej 1 i dyżurowała w aptece przy ul. Miodowej 23. Ostatnie dni obrony Starówki pełniła służbę w rejonach gdzie prowadzone były krwawo okupione próby przebicia się „górami” do Śródmieścia.

Gdy 1 września powstańcy ze Starówki rozpoczęli ewakuację kanałem z wejściem przy ul. Długiej, a następnego dnia walki ustały, Barbara wraz z dwiema koleżankami postanowiły zostać. Starły się ratować rannych do końca aż do chwili masowego mord dokonanego przez Niemców w szpitalu przy ul. Długiej 7. Przeżyły cudem. Prowadząc ocalałych rannych, wraz z cywilami zostały przegnane na Dworzec Zachodni. Barbara wraz z Teresą Potulicką zostały wywiezione do obozu Dulag 121 w Pruszkowie, skąd uciekły, a po złapaniu przez Niemców trafiły do przymusowej pracy w fabryce we Wrocławiu. Dwukrotnie uciekały z obozu.

Po czasowym pobycie w Nowym Targu, w lutym 1945 r. dotarły do Warszawy. Dziennik swojej dramatycznej służby sanitarnej w Powstaniu Warszawskim Barbara opisała w pamiętniku podczas pobytu w obozie we Wrocławiu. Po powrocie do Warszawy Pani Barbara wzięła udział w ekshumacjach poległych i pomordowanych na Starówce. Podjęła dalsze studia na Politechnice Warszawskiej. Wyszła za mąż za Marię Tadeusza Gancarczyka. W 1952 r. ukończyła studia rozpoczęte podczas okupacji. Pracowała w Biurze Odbudowy Stolicy, a potem jako architekt w biurach projektowych.

Już podczas Powstania Warszawskiego została odznaczona Krzyżem Walecznych. W 1975 r., za bohaterskie pozostanie z rannymi na Starówce, uhonorowano ją Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari. Nadano jej również Medal Wojska (1948), Krzyż Armii Krajowej (1971), Krzyż Partyzancki (1972), Medal za Warszawę (1973), Warszawski Krzyż Powstańczy (1982), Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (2007), Medal Stulecia Odzyskanej Niepodległości (2019). Warszawskie Towarzystwo Lekarskie w 2005 r. przyznało jej medal Digno Laude (Godnemu Chwały) za ofiarną służbę sanitariuszki w Powstaniu Warszawskim. W grudniu 2015 r. została awansowana do stopnia majora rezerwy Wojska Polskiego.

W kwietniu 2023 r. Pani Barbara ukończyła sto lat. Jej wcześniejsze relacje nagrane przez Muzeum Powstania Warszawskiego zostały wykorzystane w wyprodukowanym przez IPN filmie [„Wiara’44”](#).

[Wspomnienia Barbary Gancarczyk na portalu opowiedziane.ipn.gov.pl](https://opowiedziane.ipn.gov.pl/wspomnienia-barbary-gancarczyk)

257-76762

Państwowe
Liceum i Seminarjum
im. M. Konopnickiej
w Warszawie.

ŚWIADECTWO DOJRZAŁOŚCI
LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO

Piotrowska Barbara.

(maturalna i 1945)

urodzona dnia 18 kwietnia 1923 r.

w _____, powiatu _____

otrzymuje świadectwo dojrzałości liceum ogólnokształcącego, wydział matemat. fizyczny
na zasadzie uznanego przez Komisję Weryfikacyjną
przy K.O.S. Warszawskiego.

zaświadczenia, stwierdzającego ukończenie nauki i zdanie
egzaminu w okresie tajnego nauczania (w 1941 r.)
z wynikiem ogólnym pojemnym.

Świadectwo niniejsze uprawnia do studiów w szkołach wyższych w myśl
art. 52 ustawy z dnia 11 marca 1932 r., o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P.
Nr 38, poz. 389) oraz rozporządzeń, wydanych w związku z wykonaniem tego
artykułu ustawy.

Warszawa, dnia 6 sierpnia 1945 r.

Nr 970

CZŁONKOWIE
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WERYFIKACYJNEJ

Malina Żbiniw

PRZEWODNICZĄCY
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WERYFIKACYJNEJ

[Signature]

L. Tek.
PZWS 112212

Świadectwo maturalne Barbary Piotrowskiej wystawione w sierpniu 1945 r. na podstawie konspiracyjnej dokumentacji z 1941 r.

Barbara Piotrowska, zdjęcie niedatowane.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Pamiętamy

Powiązane wiadomości

„Jak wybuchło powstanie, no to miałam powołanie na 1 sierpnia z »Wigier« i stawiałam się na ulicę Kilińskiego 1”.
Premiera notacji Barbary Gancarczyk na portalu opowiedziane.ipn.gov.pl